

«Види дитячої праці та їх вплив на розвиток особистості у дошкільному віці»

Самообслуговування

Швидкий темп життя сучасної сім'ї позначився негативно і на трудовій діяльності дітей.

Самообслуговування – **перший вид праці, до якого залишаються дітей.**

Це справжня праця, яка полягає у догляді за своїм тілом, одягом, предметами побуту, і триває вона протягом усього життя людини, Новітні технології здатні полегшити цю працю, але замінити її повністю не зможуть ніколи.

З огляду на це дорослі мають стимулювати, а не стримувати самостійність дітей на етапі дошкільного дитинства, особливо щодо самообслуговування: підтримувати зусилля дітей, давати позитивну оцінку за результатами цього виду праці. Негативне ставлення дітей дошкільного віку до праці із самообслуговування – результат педагогічних помилок дітей.

Господарсько – побутова праця

Господарсько – побутова праця – другий, не менш важливий вид праці дітей. Загальновідомо, що діти дошкільного віку прагнуть **наслідувати дорослих**, діяти за їхнім прикладом.

Господарсько – побутова праця **сприяє розвитку дитини:**

- ◆**Фізичному**, бо малюк не сидить на місці, а весь час рухається, активно працюють дрібні м'язи рук і очей;
- ◆**Розумовому**, оскільки розвивається сенсорна сфера, дитина набуває нових знань;
- ◆**Моральному**, адже у процесі праці закладаються такі риси, як гуманність, відповідальність, старанність тощо;

- ◆ *Трудовому*, так як у дитини формуються трудові вміння і навички, позитивне ставлення до процесу і результату праці;
- ◆ *Естетичному*, адже саме цей вид праці допомагає зробити оселю затишною та ошатною.

Праця у природі

Праця у природі – ще один з доступних видів праці для дитини дошкільного віку. Вона є найбільш цікавою для дошкільників, адже природа – **джерело найяскравіших вражень** для людини. Дітям же природа дає можливість діяти не з простими предметами, а з живими об'єктами, які своїм станом реагують на дії.

Що приваблює дитину в праці у природі ?:

- ◆ *Можливість* самостійного пізнання;
- ◆ *Рівноправне* спілкування з дорослими;
- ◆ *Позитивна* оцінка дій;
- ◆ *Відчуття* причетності до родини;
- ◆ *Позитивні* емоції спілкування.

Художня праця

Художня праця – найрезультативніший вид праці, доступний дітям дошкільного віку. Цей вид праці передбачає виготовлення дітьми різноманітних виробів з паперу, глини, тканини, рослинного та залишкового матеріалу тощо. За допомогою ножиців, ниток і голки, клею діти можуть виготовляти гарні сувеніри для своїх близьких і знайомих, предмети для ігор, атрибути святкового оздоблення кімнати до свята.

Ручна праця є джерелом насолоди для дітей, **засобам розвитку сенсорних відчуттів** (дотикових, зорових, слухових), **психічних процесів** (уяви, мислення, мовлення), **моторних навичок**, **естетичного чуття**, **моральних якостей**. Але не треба забувати, що організація художньої праці

з дітьми дошкільного віку потребує уваги і керівництва з боку дорослих, що полягає насамперед у забезпеченні дітей матеріалами для праці та у навчанні прийомами роботи з ними.

Ставлення сучасних дітей до власної праці

Залежно від віку дітей та їхніх індивідуальних уподобань питома вага кожного виду праці у їхньому житті може бути різною. Ставлення конкретної дитини до праці значною мірою залежить від ставлення до неї дорослих, які перебувають поруч.

Як свідчить досвід, ставлення до власної праці у дітей дошкільного віку неоднозначне. Зокрема, у різних вікових категорій дошкільників можна простежити такі тенденції.

Діти молодшого дошкільного віку в цілому **позитивно ставляться до власної трудової діяльності**, прагнуть допомагати дорослим у простих господарських справах, догляді за рослинами чи тваринами. Це пояснюється їхнім прагненням до пізнання, яке значною мірою реалізується у процесі трудової діяльності, несвідомим бажанням задовольнити потребу у приналежності до певної соціальної групи, у повазі, схваленні, визнанні. Але такий вид праці, як самообслуговування, часто викликає негативні реакції (особливо це стосується прибирання речей). Причина — у недостатній мотивації праці. Дитина молодшого дошкільного віку не розуміє, для чого вона має прибирати у якесь визначене місце речі або іграшки, якщо завтра знову їх використовуватиме, їй важко зрозуміти, для чого треба мити руки, обличчя, чистити зуби, якщо вони і так (на думку дитини) чисті. Тож, виховуючи у маленьких дітей позитивне ставлення до праці, необхідно запастися терпінням і пам'ятати, що в його основі лежать **знання і почуття дитини**. Чим більше конкретних і зрозумілих знань отримують малюки і чим сильнішим буде їхнє позитивне емоційне забарвлення, тим успішніше

відбуватиметься процес формування позитивного ставлення до трудової діяльності.

Надзвичайно важливим у господарсько-побутовій праці та праці із самообслуговування є **естетичний чинник**. Діти з раннього віку здатні зрозуміти й оцінити красу навколишнього світу і прийняти відносно себе поняття «гарний, красивий» як синонім слів «охайний, чистий, приємний на вигляд». Повторювана дорослими фраза «Як гарно!», яка стосується результатів праці малюка, закріплює у його свідомості нерозривну єдність трудової діяльності і краси як одного з її результатів.

Ручна праця викликає у дітей молодшого дошкільного віку інтерес, проте після дослідження матеріалів праці та нетривалого маніпулювання з ними, діти, як правило, звертаються до інших видів діяльності, як-то гра, спілкування. Причина криється у тому, що їм бракує знань та практичних умінь, які забезпечують успішність дитини у цьому виді діяльності. Неуспішність або поганий результат гальмують інтерес та прагнення дитини до ручної праці.

Діти старшого дошкільного віку **позитивно сприймають власну трудову діяльність за умови**, що вона забезпечує додаткову можливість спілкування з дорослими і позитивно оцінюється останніми. Праця із самообслуговування є для дітей цього віку однією з найдоступніших і простих. Діти легко виконують необхідні дії й отримують позитивний результат. Проте постійно звертаються до дорослих: «Подивись, як я зробив!», «Подивись, як я вмію!», «Подивись, як у мене вийшло!», «А у мене правильно ? », «У мене гарно вийшло?». Це нормальне явище, яке дорослі мають сприймати спокійно, без роздратування.

У господарсько-побутовій праці старших дошкільників починають реалізовуватися **тендерні установки**. Виникає вибіркове ставлення хлопчиків і дівчаток до змісту праці: в умовах сімейного виховання навіть

дуже слухняна донедавна дитина щось погоджується робити, щось — ні, мотивуючи це прикладом значущого для неї дорослого: «А тато ніколи не прибирає зі столу!», «Чоловікам не треба вміти підмітати!», «Мама говорила, що дівчаткам не можна піднімати важкого!», «Ремонтувати — чоловіча справа!» тощо. В умовах дитячого садка такі висловлювання чути рідше, адже всі діти знаходяться тут у рівних умовах і однаково виконують трудові доручення вихователя, беруть участь у колективній праці чи чергуванні. Але у процесі сюжетно-рольових ігор тендерні акценти у відображенні змісту трудової діяльності дорослих уже чітко розставлено.

У цілому в дітей старшого дошкільного віку, порівняно з молодшими дошкільниками, інтерес до господарсько-побутової праці згасає, а в окремих випадках навіть **починає формуватися негативне ставлення** до цього виду праці як до низько оцінюваного дорослими. Цьому сприяють узагальнені спостереження дітей за дорослими та суспільні стереотипи, що виявляються у традиційній оцінці членами суспільства значущості таких професій, як двірник, прибиральниця, няня, слюсар тощо. Жінки-домогосподарки також програють в очах більшості сучасних людей порівняно з жінками, які займаються бізнесом, наукою, обіймають керівні посади на підприємствах.

Праця у природі, навпаки, починає більше цікавити дітей цього віку, особливо якщо дорослі можуть поєднати її з цікавими спостереженнями та нескладним експериментуванням, збагатити знання дітей новою інформацією, дати можливість діяти самостійно. Необхідною умовою лишається позитивна оцінка результату діяльності дитини і зусиль, докладених до його отримання. Негативне ставлення до праці у природі виникає у випадку перенавантаження дитини, або ж якщо праця обов'язкова і одноманітна. Адже за відсутності елементів гри, пошуку, пізнання та цікавого спілкування будь-яка діяльність перестає задовольняти дитину, а згодом може викликати і сильніші негативні почуття.

Художня праця старшого дошкільного віку може виявитись тим тлом, на якому окресляться їхні здібності і проявляться таланти. Зміст художньої праці стає більш різноманітним і багатим. Діти уже можуть не лише копіювати дії дорослих, але й здатні виявляти творчість, робити іграшки, створювати нескладні атрибути для ігор-театралізацій, інсценівок, свят. Окремі види ручної праці – вишивання, плетення з бісеру, моделювання з паперу – можуть стати улюбленою справою дитини на все життя. Цікавим є той факт, що у ручній праці дітей гендерні паритети не виявляються. Найбільше задоволення приносить дітям ручна праця, якщо у ній беруть участь значущі для них дорослі: мама, тато, старший брат чи сестра, вихователь. Утім, є діти, здатні годинами просиджувати над улюбленим заняттям, не завдаючи дорослим жодного клопоту. Проте, не слід залишати дошкільника на тривалий час на самоті навіть з улюбленим заняттям, 30 – 40 хвилин є максимумом для них за фізіологічними показниками. Після цього увагу дитини слід переключити на інші види діяльності.